

پودمان ۲

خلاقیت هنری

در پایان این پودمان از شما انتظار می رود:
با استفاده از حواس پنج گانه، محیط پیرامون خود را مشاهده و دریافت های خود را در قالب آثار هنری مختلف بیان کنید.
با پرورش قوه تخیل و با استفاده از آن، آثار هنری مختلف خلق نماید.
با شناخت و استفاده از انواع منابع (بیرونی و درونی) آفرینش هنری داشته باشید.
فرایند خلاق را به صورت فردی و جمعی در تولید آثار هنری به کار ببرید.

خلق یک اثر هنری

فعالیت ۱: با ابزار و وسایل و مواد در دسترس یک کار هنری خلق کنید. آثار هنری خود و دوستانتان را در گروه های کاری بررسی و به سئوالات زیر پاسخ دهید:

- کدام یک از کارهای هنری ابزار و مواد با شیوه ای متفاوت و نو به کار گرفته شده است؟
- آیا ایده ای نو و جدید در کار خود یا دوستان مشاهده می کنید؟
- ایده های جدید خود را از کجا گرفته اید؟
- برای اجرای ایده خود چه مرحله ای را طی کرده اید؟

پاسخ های مختلف را در گروه های کاری بررسی و بگویند کدامیک از کارهای هنری دارای نوآوری و تازگی بیشتری است؟
به نظر شما چه ویژگی هایی باعث می شود که ما بعضی کارها را خلاقانه تر از دیگر کارها بدانیم؟

فعالیت ۲: جملات زیر را به دقت بخوانید سپس در گروه کار هنری خلق شده توسط خود را با تعاریف و ویژگی هایی که از خلاقیت ارائه شده است مقایسه کنید و بگویند با کدامیک از تعاریف ارائه شده هماهنگی بیشتری دارد

- خلاقیت توانایی ایجاد ایده ها، نظریه ها یا اشیای جدید است
- خلاقیت توانایی شخص در بازسازی مجدد تجربیات خود در زمینه های دیگر است به طوری که از لحاظ علمی، زیبایی شناسی، فناوری و اجتماعی با ارزش قلمداد شود.^۱
- خلاقیت به منزله ظرفیت دیدن روابط جدید، پدید آوردن اندیشه های غیر معمول و فاصله گرفتن از الگوهای سنتی تفکر است.^۲
- خلاقیت شکل دادن تجربه ها در سازمان بندی های جدید است.^۳
- خلاقیت توانایی حل مسائلی است که فرد قبلاً حل آن را نیاموخته است.^۴
- خلاقیت شامل تولید چیزی است که هم اصیل و هم ارزشمند باشد و حاصل الهام هایی برخاسته از ناخودآگاه انسان است.

به نظر شما:

- کدامیک از تعاریف را مناسب تر می دانید؟
- آیا تعریف واحدی برای خلاقیت وجود دارد؟
- وجه مشترک این تعاریف چیست؟

سرچشمه های خلاقیت هنری

فعالیت ۴: به سه اثر هنری زیر نگاه کنید:

تصویر یوسف و زلیخا اثر بهزاد تصویر شب پرستاره اثر ونگوگ تصویرضامن آهو اثر فرشچیان

در گروه خود درباره سئوالات زیر گفتگو کنید:

- در هر یک از این آثار چه چیزی می بینید؟ آن را توصیف کنید (فرم، محتوا، رنگ ها و...)
- چه چیزی در هر یک از این آثار، آن را از دیگر آثار متمایز می کند؟
- هنرمند از چه چیزی برای خلق اثر خود الهام گرفته است؟
- هر یک از این هنرمندان از بر روی چه جنبه یا موضوعی بیشتر تاکید کرده اند؟

۱ - ورنون 1989

۲ - آرنولو

۳ - تایلور 1988

۴ - مایر 1983 و وایزبرگ 1986

آفرینش بزرگترین آثار خلاقانه هنری همواره براساس ایده های ساده شکل گرفته است. ایده های خلاق می تواند سرچشمه بیرونی یا درونی داشته باشد. یعنی محرک اولیه می تواند پدیده های در بیرون شخص باشد مانند داشتن نگاه خاص به محیط طبیعی یا مواجه شدن با رویدادهای زندگی روزمره و یا حاصل خیالات و تصورات درونی هنرمند باشد. برخی از ایده ها می تواند نتیجه تلفیقی از سرچشمه های درونی و بیرونی باشند. آن دسته از هنرمندانی که با محرک های درونی به خلق اثر هنری می پردازند قادرند با رجوع به خیال انگیزی ذهن خود به آفرینش بپردازند. در حالیکه گروه دیگر بیشتر تحت تاثیر محرک های بیرونی به خلق اثر هنری می پردازند.

فعالیت ۵: حال بیاید با هم به سه اثر هنری زیر دقت کنیم:

- محتوای آثار به چه چیز اشاره دارد و در برگیرنده چه مضامین و مفاهیمی است؟
- به نظر شما هر یک از این سه هنرمند برای خلق اثر خود، تحت تاثیر محرک بیرونی بوده اند یا محرک درونی؟

سرچشمه های بیرونی آفرینش

فعالیت ۶: به حیاط مدرسه بروید، اطراف خود را به دقت مشاهده کنید و به صداهایی که می شنوید توجه کنید. پس از ده دقیقه به کلاس برگردید و یک اثر هنری خلق کنید. سپس کار خود را با هم گروهی های خود مقایسه کنید و درباره چگونگی شکل گیری ایده های خود صحبت کنید. کار هنری چه کسی خلاق تر بود؟

ذهن پویا و خلاق انسان قادر است از ساده ترین پدیده ها و اتفاقات روزمره زندگی برای آفرینش آثار هنری بهره برداری کند. برای این امر کافی است فرد روحیه ای جستجو گر داشته باشد و از پدیده های پیرامون خود مشاهده دقیق انجام داده و آن ها را ثبت کند. حضور در طبیعت مانند کوهستان، جنگل و چشمه ساران یا در محیط های پر ازدحام مانند مترو، رستوران یا محیط کار و یا حضور در نمایشگاه های هنری و یا مطالعه آثار نویسنده های مشهور از جمله مواردی هستند که می توانند در ایده پردازی به هنرمند کمک کنند. زمانی که هنرمند احساس می کند برای اولین جرقه های ایده پردازی نیازمند منابع بیرونی است، می تواند پا به کوچه و خیابان بگذارد و یا در طبیعت قرار گیرد و با فعالانه نگاه کردن به رخدادها و صحنه های اطراف خود و تلفیق آن ها با یکدیگر به ایده های اولیه دسترسی پیدا کند.

فعالیت ۷: به آثار هنری زیر توجه کنید و بگویید با الهام از چه منابعی خلق شده است؟

مناظر پیرامون علاوه بر الهام بخش بودن شکل و فرم آن، ویژگی های دیگری را نیز برای آفرینش اثر هنری به همراه دارند، به عنوان مثال آیا فضا خشن است یا نرم؟ و یا از لحاظ ویژگی های سایه روشن ها، محیط چه خصوصیتی را القا می کند؟ آیا فضا گرفته و غمگین است یا پر نشاط و پر هیجان؟ آیا در محیط نقاطی وجود دارد که بیشتر در مرکز توجه واقع شده باشند؟ عناصر محیطی چگونه باهم ارتباط برقرار می کنند؟ و ...

به تصویر این خلاقیت هنری که با بهره گیری از برگ های یک گیاه آفریده شده نگاه کنید، این تنالیتۀ رنگ ها چه احساسی را در شما بر می انگیزد؟

به تنوع گیاهی منطقه ای که در آن زندگی می کنید دقت کنید ، آیا شما نیز می توانید تحت تأثیر این تنوع گیاهی به آفرینش هنری بپردازید

پرورش ذهن:

هنرمند برای آنکه بتواند دست به آفرینش بزند لازم است چشم، گوش و سایر حواس خود را به گونه ای تربیت کند که بتواند پدیده ها را به صورتی متفاوت ببیند. این استعداد در همه انسان ها است ولی لازم است با انجام تمرین های خاص آن ها را در خود پرورش دهند. حال بیاید چند تمرین با یکدیگر انجام دهیم:

فعالیت ۸: به این تصاویر دقت کنید: چه چیزی در آن توجه شما را به خود جلب می کند آیا می توانید با بهره گیری از این نمونه ها و یا با استفاده از مشاهدات طبیعی خود ، آفرینش خلاقانه ای داشته باشید

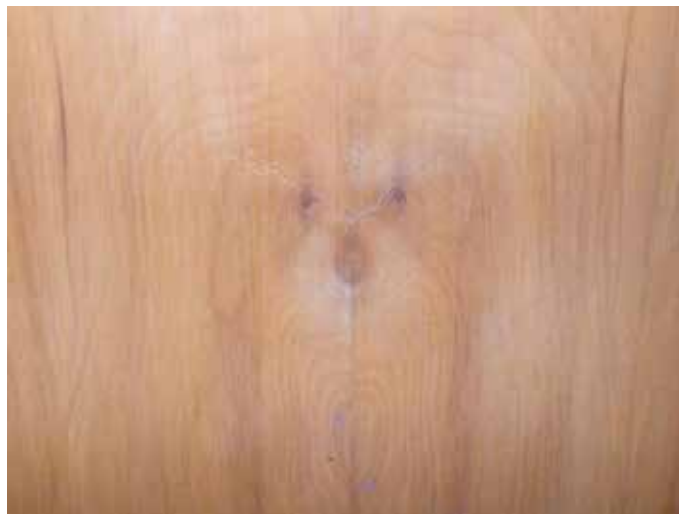
شکل؟؟) همای سعادت در کوه سرخ از توابع خراسان رضوی

شکل (؟؟) عقاب کوه در شهرستان تفت در استان یزد

شکل (؟؟) وجود سایه روشن بر روی مریخ به صورت اتفاقی تصاویری را ایجاد کرده است.

شکل (؟؟) کنار هم قرار گرفتن دو تخته چوب باعث ایجاد تصاویر مختلف توسط گره‌های چوب شده است.

برای پرورش ذهن علاوه بر نمونه های طبیعی می توان از خلاقیت ها و افرینش های ذهنی نیز استفاده کرد. به عنوان نمونه به استفاده از اعداد در متن نوشته زیر دقت کنید. به تدریج که شما جملات را از بالا به پایین می خوانید ذهن شما فرامی گیرد که چگونه به اعداد به شکل حروف نگاه کند.

ذهن انسان استعداد رشد دارد.

ذهن انسان قدرت شگفتا (۰گیزی در ا) (۰طابق با شرایط جدید دارد.

کافی است ۵ ب ۵ ذ (۰) خود اجازدهی رشد دهیم آ (۰گاه از قدرت آ (۰) شگفت زد ۵ ۹ می شویم.

ذهن خود را از عادات آزاد ک (۰)سید.

گذشتگا (۰) تو (۰ستند پس، ۹-۱ (۰یز ۹ می تو (۰)یم.

حا ۷ ۹ می تو (۰)ید ب ۵ ذهن خود افتخار ک (۰)ید.

شکل؟؟) پرورش ذهن در پذیرفتن عناصر در نقش جدید؛ بکار گیری اعداد در نقش حروف (طراحی: محمدرضا آزاده فر)

با الهام از طبیعت آثار سه بعدی مدرن بسازید

سنگ های پیرامون خود را خلاقانه باهم ترکیب کنید

- گیاهان متنوع منطقه زندگی خود را جمع آوری کنید و با ترکیب آن‌ها آثار هنری خلق کنید.

- نقوش سنتی منطقه خود را بر روی سنگ ترسیم کنید

سرچشمه های درونی آفرینش

- فعالیت ۹: یک شعر و یا یک داستان از شاهنامه، گلستان سعدی، مثنوی مولانا انتخاب و با استفاده از قوه تخیل خود یک اثر هنری (نقاشی / کولاژ / نمایشنامه) خلق کنید .
- آثار هنری خود را در کلاس به نمایش بگذارید و در گروه های کاری سئوالات زیر پاسخ دهید
- ایده های جدید خود برای خلق اثر را از کجا گرفته اید؟
- برای اجرای ایده خود چه مراحل را طی کرده اید؟
- کار خود را با هم گروهی هایتان مقایسه کنید و درباره چگونگی شکل گیری ایده های خود صحبت کنید.
- به نظر شما کار هنری چه کسی خلاق تر بود؟

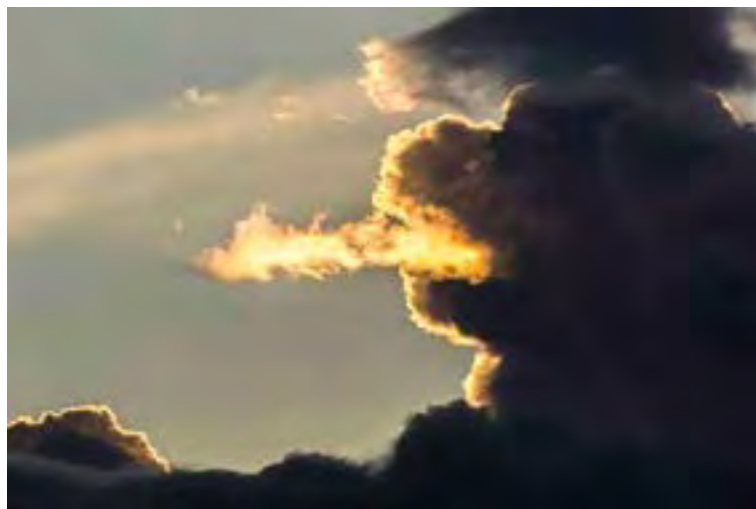
- یکی دیگر از عوامل الهام در خلق اثر هنری توجه هنرمند به درون خود است. سرچشمه های آفرینش در درون انسان ها به ودیعه گذاشته شده که با تمرکز بر آن می توان آثار هنری بی مانندی خلق کرد. این توجه با پرورش تخیل ارتباط مستقیم دارد و قادر است خارج از دنیای مادی، جهان دیگری را بنا کند که در آن هر ناممکنی به ممکن بدل می شود.
- برای پرورش قوه تخیل و خلاقیت درونی، توصیه هایی وجود دارد از جمله: پرورش حواس از طریق تمرکز بر روی آثار فاخر هنری و پدیده های زیبای خلقت، قرار گرفتن در محیط آرام همراه با سکوت و به دور از تصاویر و صداهای مزاحم، جدی گرفتن و تمرکز بر روی ایده ها و رویدادها و رویاها، و ثبت مداوم و منظم آن ها.

فعالیت ۱۰:

- چشم های خود را برای چند دقیقه ببندید و خود را در طبیعت تصور کنید ویژگی های این محیط را به دقت تجسم کنید چه صداهایی می شنوید، چه رویدادهایی در اطراف شما اتفاق می افتد، چه احساسی دارید؟ با توجه به این موارد یک نقاشی بکشید و یا یک قصه برای یک نمایش خلق کنید.
- با بهره گیری از قوه تخیل خود و با الهام از حکایت ها و افسانه های محلی که بزرگ ترها برای شما تعریف می کنند و طرح اولیه یک نمایش را آماده و آن را اجرا کنید.

- اشکال مختلفی که ابرها در آسمان به خود می گیرند، عاملی بسیار موثر در تحریک خیال انگیزی افراد به شمار می رود.

- با بهره‌گیری از آلبوم قدیمی پدر بزرگ و یا مادر بزرگ خود و عکس‌های قدیمی، گذشته‌های دور را در تخیل خود به تصویر بکشید. سپس بر اساس آن یک نمایش کوتاه طراحی کنید و آن را با کمک همکلاسی‌های خود

اجرا کنید.

فرایند تولید اثر هنری خلاق فعالیت ۱۱:

- با مراجعه به محیط پیرامون خود (طبیعت یا محیط‌های اجتماعی مثل مترو/پارک/گالری‌ها ...) موضوعی را برای خلق یک اثر هنری انتخاب کنید. پس از اتمام کار، آن را به همکلاسی‌های خود ارائه دهید. سپس به سوالات زیر پاسخ دهید:
- چرا آن موضوع را انتخاب کردید؟
- برای انتخاب ایده اولیه کار هنری چه مرحله‌ای را طی کردید؟ آیا به ایده‌های جایگزین فکر کردید؟
- پس از اجرای اولیه چه مرحله‌ای را طی کردید؟
- پس از ارائه به همکلاسی‌ها و شنیدن اظهار نظر آن‌ها چه مرحله‌ای را طی کردید؟ مرحله‌ای را که طی کردید فهرست کنید و با فهرست همکلاسی‌های خود مقایسه کنید.
- تولید یک اثر هنری نیازمند مهارت‌های مختلفی همچون مهارت در استفاده از ابزار و وسایل و مواد مختلف، کاربرد تکنیک‌های مختلف، استفاده از رسانه‌ها و... است اما پیش و بیش از آن لازم است هنرمند از احساسات و افکار خود مطلع باشد و دائماً آن‌ها را مورد واریسی قرار دهد. هنرمندان برای دستیابی به ایده اولیه همواره با مشکل روبرو هستند. آن‌ها برای حل این مسأله لازم است راه‌های جدیدی پیدا کنند و از ریسک کردن هراسی نداشته باشد و پس از تولید کار هنری اولیه آن را مورد بازبینی و اصلاح قرار دهد. سپس آن را ارائه کرده و در معرض مشاهده و قضاوت دیگران قرار داده، در باره آن تأمل کرده و آن را مورد ارزیابی مجدد قرار دهد. می‌توان به طور خلاصه مراحل طی شده برای خلق یک اثر هنری را به شرح زیر خلاصه کرد:
- چالش و برانگیخته شدن توسط مسئله یا موضوع
- تصور و تمرکز بر روی موضوع یا مسئله
- جستجو و تجربه راه‌حل‌های مختلف
- تولید و خلق کار اولیه
- بررسی و پالایش کار اولیه
- اجرا و ارائه کار نهایی
- بررسی و ارزیابی

فعالیت ۱۲:

با استفاده از قدرت تخیل خود فضای دوران دفاع مقدس را مجسم کنید. تصور کنید که رزمندگان قرار است در یک عملیات، منطقه‌ای را از دست دشمن بازپس گیرند. شخصیت‌های مختلف این عملیات را شخصیت‌پردازی کنید. می‌توانید احساس و تخیل خود را در قالب آثار هنری مختلف و با استفاده از رسانه‌های گوناگون بیان کنید آثار هنری خود و دوستانتان را در گروه‌های کاری با ویژگی‌هایی که از فرایند خلاق ارائه شده است مقایسه کنید.

- آثار یک هنرمند خلاق را بررسی کرده، منبع الهام و نوآوری‌هایی که در خلق اثر بکار برده را شناسایی، ثبت و گزارش کنید